

Gierzwaluw- en vleermuisonderzoek Mariskwartier te Vlaardingen

Aanvullend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

C.J. Blom

Colofon

Status: Concept

Project: BE/2016/178

Datum: 28 september 2016

Samensteller(s): ing. C.J. Blom en ing. T.P.J. den Otter

Opdrachtgever:

BURO SRO
't Goylaan 11
3525 AA Utrecht

Contactpersoon: mevr. ing. D. Mereboer

Disclaimer

Blom Ecologie is niet aansprakelijk voor schade die voortkomt uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden en/of gegevens verkregen van Blom Ecologie.

© Blom Ecologie / Buro SRO

Niets uit deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Blom Ecologie worden gebruikt door derden. Onder gebruik worden alle vormen van kopie, openbaarmaking en elke andere toepassing begrepen. Deze rapportage mag alleen gebruikt worden voor het doel waarvoor het is samengesteld.

Inhoud

1 Inleiding	5
1.1 Aanleiding en doel	5
1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep	6
1.3 Te verwachten soorten en functies	7
1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. gierzwaluw en vleermuizen	7
2 Methode	9
2.1 Methode	9
2.2 Inventarisatie	9
3 Resultaten	11
3.1 Waargenomen soorten	11
3.2 Aanwezige gebiedsfuncties	11
4 Conclusie	15
5 Literatuur	17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het Mariskwartier in Vlaardingen is een wijk met oude woningen en een voormalig badhuis welke in eigendom zijn van Woningstichting Samenwerking. Het betreft woningen aan de Cronjéstraat, Marisstraat, Gedempte Biersloot, Jozef Israëlstraat en Patrimoniumstraat. De woningstichting is voornemens om de woningen te laten slopen en vervolgens 34 eengezinswoningen en 107 appartementen te realiseren. De start van de bouw staat ingepland in 2017.

Omdat tijdens de werkzaamheden mogelijk negatieve effecten voor beschermde soorten kunnen treden is het plangebied (figuur 1), middels een oriënterend onderzoek, onderzocht op aanwezige beschermde natuurwaarden en vervolgens getoetst aan de effecten van de werkzaamheden (Blom, 2016).

Figuur 1 De rode omlijning weergeeft de ligging van de planlocatie in het Mariskwartier te Vlaardingen (bron: ruimtelijkeplannen.nl).

Op basis van het oriënterend onderzoek kon de aanwezigheid jaarrond beschermde nesten- en/of verblijflocaties van gierzwaluw en vleermuizen niet worden uitgesloten. Om de mogelijk negatieve effecten voor gierzwaluw en vleermuizen in kaart te brengen is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Buro SRO heeft Blom Ecologie verzocht dit aanvullend onderzoek uit te voeren. In voorliggende rapportage worden de bevindingen beschreven.

Onderzoeksdoel

In dit aanvullende onderzoek naar vleermuizen zijn de volgende onderzoeksvragen centraal gesteld:

- Zijn de gierzwaluw en vleermuizen aanwezig in het plangebied?
- Op welke wijze maakt de gierzwaluw en vleermuizen gebruik van het plangebied? Zijn in het plangebied vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig?
- Hebben de voorgenomen activiteiten een negatief effect op de voorkomende soorten en/of de functionaliteit van de leefomgeving van gierzwaluw en vleermuizen?

1.2 Plangebied en ruimtelijk ingreep

Plangebied

De planlocatie is gelegen in het Mariskwartier te Vlaardingen, een wijk in het centrum van Vlaardingen. Het betreft (een deel van) de woningen aan de Cronjéstraat, Marisstraat, Gedempte Biersloot, Jozef Israëlstraat en Patrimoniumstraat. De woningen hebben gemetselde muren met hellingdaken. De daken bestaan uit rode dakpannen en verschillende vlakken. Langs de daken zijn trespa bakgoten aangebracht. Een uitgebreidere beschrijving van het plangebied en een fotografische impressie hiervan zijn opgenomen in rapportage van het oriënterend onderzoek (Blom, 2016).

Ruimtelijke ingreep

De ruimtelijke activiteiten zullen op hoofdlijnen bestaan uit de volgende werkzaamheden:

- sloop bestaande bebouwing: algemene sloopwerkzaamheden en afvoer van materiaal;
- verwijderen terreinverharding en -inrichting: graafwerkzaamheden, transport (afvoer) van materiaal en groen;
- terrein bouwrijpmaken: vergraven, aanbrengen puin, aanleg nutsvoorzieningen;
- bouw woningen en appartementen: allerhande bouwwerkzaamheden;
- revitalisatie terrein en aanleg buitenopslag; allerhande (straat- en hoveniers)werkzaamheden.

Effecten

Naar aanleiding van de beoogde ruimtelijke ingrepen kunnen de volgende effecten voor huismus optreden:

- beschadigen, doden en verwonden van eieren, nestgebonden, juveniele of individuen van gierzwaluw en/of vleermuizen;
- wegnemen/vernietigen van voortplantings- of vaste- rust en verblijfplaatsen van gierzwaluw en vleermuizen.

1.3 Te verwachten soorten en functies

Uit oriënterend onderzoek bleek dat het plangebied mogelijk een functie heeft voor gierzwaluw en vleermuizen (Blom, 2016). Tijdens dit onderzoek zijn 10-12 laagvliegende en roepende gierzwaluwen boven de planlocatie en in de directe omgeving hiervan waargenomen. De gootafwerking (kieren), de openingen in en langs het dak (kapotte pannen, kierende pannen en nokvorsten, ruimte onder kantpannen), de afwerking van schoorstenen en openstaande loodslabben zijn geschikt voor gierzwaluw en vleermuizen als toegang tot een potentiële nest- of verblijfplaats. Op basis van habitatkenmerken en het geprefereerde habitat van de soorten en *expert judgement* is beoordeeld dat de te slopen bebouwing mogelijke een functie heeft als vaste rust- en verblijfplaats gierzwaluw en vleermuizen.

1.4 Wettelijk kader Flora- en faunawet m.b.t. gierzwaluw en vleermuizen

Flora- en faunawet, vogels

De bescherming van de gierzwaluw is wettelijk geregeld in de Flora- en faunawet. Alle broedende vogels en de functionele leefomgeving zijn beschermd tijdens de broedperiode. Voor alle inheemse vogelsoorten en regelmatig voorkomende trekvogels geldt dat deze dienen kunnen voortbestaan. Voor een aantal kwetsbare vogelsoorten, waaronder de huismus en gierzwaluw, zijn de rust- en verblijfplaatsen het gehele jaar beschermd. Hierbij wordt onderscheidt gemaakt in vijf categorieën waarvan categorie 1 t/m 4 het gehele jaar beschermd zijn en categorie 5 wanneer er zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. De huismus en gierzwaluw zijn onderverdeeld in categorie 2; nesten van (semi)koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar. Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade. Ten aanzien van de vaste rust en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Flora- en faunawet, vleermuizen

Alle inheemse vleermuissoorten vallen onder het zwaarste bescherming regime, tabel 3. Vleermuizen maken gebruik van 4 typen verblijfplaatsen (kraam-, zomer-, paar- en winterverblijfplaats). Afhankelijk van de soort bevinden deze verblijfplaatsen zich in gebouwen, bomen, rotsen of andere specifieke locaties. In de schermer- en nachtperiode trekken vleermuizen van de verblijfplaats naar de foerageergebieden. Vleermuizen opportunistisch waardoor er vaak sprake is van een geleidelijk diffuse verspreiding gedurende de avond.

Vleermuizen oriënteren zich op elementen in het landschap tijdens de migratie tussen de verblijfplaats en foerageergebieden. De verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving (foerageergebieden en verbindingroutes) zijn strikt beschermd.

Wanneer er bij ruimtelijke ontwikkelingen sprake is van aantasting van de verblijfplaatsen en/of functionele leefomgeving leidt dit altijd tot een ontheffingsaanvraag van artikel 75 (Ff-wet). Ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen wordt alleen verleend na een zware toetsing en op basis van zwaarwegende criteria: dwingende redenen van groot openbaar belang, dreiging voor volksgezondheid en veiligheid en/of (voorkoming) van ernstige (economische) schade. Ten aanzien van de vaste rust- en verblijfplaatsen alsmede de functionele leefomgeving van vleermuizen bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen toe te passen en daarmee overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen (mitigatieplan).

Flora- en faunawet, verbodsbepalingen

De bescherming van de gierzwaluw en vleermuizen bij ruimtelijke ontwikkelingen is wettelijk hoofdzakelijk verankerd in de artikelen 11 en 12 van de Flora en faunawet.

Artikel 11; 'het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren'.

Artikel 12; 'het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen'.

2 Methode

2.1 Methode

Gierzwaluwonderzoek

Het onderzoek naar gierzwaluw is uitgevoerd conform de Soortenstandaard Gierzwaluw. De Soortenstandaard is ontwikkeld door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (thans Economische Zaken). De Soortenstandaard is een soortspecifiek kennisdocument wat opgesteld is door diverse ecologische en juridische deskundigen. Onderzoeken die volgens de Soortenstandaard uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd volgens de bepalingen zoals opgenomen in de Soortenstandaard Huismus. In navolging van de Soortenstandaard Gierzwaluw dient ten behoeve van het gierzwaluwonderzoek 3 bezoeken in de periode 1 juni t/m 15 juli

Vleermuisonderzoek

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol. Het vleermuisprotocol is ontwikkeld door Het Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur en de Zoogdierverseniging. Het protocol vormt een kwaliteitsstandaard wat jaarlijks geëvalueerd wordt. Onderzoeken die volgens het protocol uitgevoerd worden, kunnen in principe volstaan bij ontheffingsaanvragen (art. 75 Ff-wet) en juridische procedures. Voorliggend onderzoek is uitgevoerd naar de standaarden van het protocol. In navolging van het protocol dienen voor dit onderzoek twee bezoeken te worden afgelegd in de periode 1 april/15 mei tot 15 augustus/15 oktober waarvan minimaal 1 bezoek in de kraamperiode (15 mei - 15 juli) en 1x 's ochtends, inventarisatie 2 x 2 uur, starttijd 0-30 min voor zonsopkomst, eindtijd 30-60 min voor zonsopkomst en 8 weken tussen inventarisatieronden. Weersomstandigheden; minimale temperatuur 5 °C, maximale windkracht 3 Bft en als neerslag maximaal motregen.

2.2 Inventarisatie

Veldbezoek

De planlocatie is vijfmaal bezocht (tabel 1) door 2 medewerkers van Blom Ecologie. Tijdens deze bezoeken zijn de planlocatie en de directe omgeving onderzocht op de aanwezigheid van gierzwaluw en vleermuizen. Tijdens het onderzoek is gelet op nestindicerend gedrag van gierzwaluwen en foeragerende/communicerende vleermuizen. Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een verrekijker en batdetector.

Tabel 1 Veldbezoeken op de planlocatie. De weersomstandigheden voldeden aan de minimumcriteria zoals opgenomen in de Soortenstandaard Gierzwaluw en het vleermuisprotocol.

	Datum	Weersomstandigheden
Gierzwaluw 1 + vleermuizen 1	13 juni 2016	droog (6/8), 15 °C, wind 1-2 Bft
Gierzwaluw 2	24 juni 2016	droog (0/8), 18 °C, wind 1-2 Bft
Gierzwaluw 3 + vleermuizen 2	11 juli 2016	droog (6/8), 19 °C, wind 2-3 Bft
Vleermuizen 3	15 augustus 2016	droog (0/8), 18 °C, wind 2-3 Bft
Vleermuizen 4	13 september 2016	droog (0/8), 24 °C, wind 1-2 Bft

De aanwezigheid van een nest van een gierzwaluw kan als volgt worden aangetoond (Soortenstandaard Gierzwaluw):

- 1). Vluchten op dakgoot-, nok- en huishoogte: groepje vliegt gierend door de straten ter hoogte van de daken; houd in de gaten over welke afstand ze zich verplaatsen. Hoogste aantal per deelgebied aanhouden en delen door 1,5.
- 2). Bezoek waarschijnlijke nestplaats: vogel duikt in razende vaart onder dakgoot, achter regenpijp, dakkapel, dakpan, gat in de muur enz., of verschijnt plotseling uit zo'n plek. Niet te verwarren met bouncen.

3 Resultaten

3.1 Waargenomen soorten

Gierzwaluw

Tijdens het eerste veldbezoek op 13 juni 2016 zijn geen nesten van gierzwaluw gedefinieerd, ten noorden van de planlocatie zijn 6-8 foeragerende gierzwaluwen waargenomen. Tevens is geen nestindicerend gedrag waargenomen. Op 24 juni 2016 zijn 2 nesten van gierzwaluwen gedefinieerd ten noorden van het plangebied (in- en uitvliegende ouderdieren), de nestlocaties bevinden zich onder de nok van de kopgevels van de woningen aan Mesdagstraat 13 en Jozef Israëlstraat 24. Op 11 juli 2016 zijn op vorengenoemde locaties in- en uitvliegende ouderdieren en juveniele dieren waargenomen. Binnen de grenzen van het plangebied zijn geen nesten van gierzwaluw aangetroffen.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is een typische gebouwbewonende soort. De soort gebruikt ruimten onder daken, in spouwruimtes en achter gevelbekleding als kraam-, zomer, paar- en overwinteringslocatie (Limpens et al., 1997; Dietz et al., 2011). Tijdens alle veldbezoeken ten behoeve van vleermuizen zijn waarnemingen gedaan van foeragerende en passerende gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*). Telkens betrof het slechts enkele foeragerende dieren die ruim na zonsondergang of zonsopkomst in het plangebied aanwezig waren. Veelal betrof het foeragerende dieren langs de Marisstraat, Jozef Israëlstraat en aan de achterzijde van de woningen. De waargenomen gewone dwergvleermuizen waren telkens slechts een korte periode 5-10 min. aanwezig. Tijdens de veldbezoeken in de paarperiode is op enkele plaatsen langs en in het plangebied een roepend mannetje waargenomen.

Overige soorten

Tijdens de veldbezoeken zijn met name overvliegende, rustende, foeragerende of broedende (op basis van nestindicerend gedrag) waargenomen. De waargenomen soorten betreffen onder andere: kauw, houtduif, merel, Turkse tortel, zwarte kraai en kokmeeuw. De spreeuw en kauw broeden ook in gebouwen. Volledigheidshalve is tijdens het onderzoek ook gelet op nestindicerend gedrag van overige gebouwbewonende soorten gelet. Nesten van overige soorten zijn in het plangebied niet aangetroffen.

3.2 Aanwezige gebiedsfuncties

Tijdens de inventarisatie zijn gierzwaluw en gewone dwergvleermuis waargenomen (3.1). Per functie wordt beschreven wat de betekenis is voor de waargenomen soorten.

Verblijfplaatsen en leefgebied van gierzwaluw

Buiten het plangebied zijn twee nesten van gierzwaluwen aangetroffen. De beoogde sloop en herontwikkeling van de woningen in het Mariskwartier leiden niet tot de aantasting van deze nesten. De gierzwaluw leeft in een urbane omgeving en is derhalve de aanwezigheid van mensen, (huis)dieren, activiteiten, transport, geluid- en lichtverstooring et cetera gewend.

De sloop en bouwwerkzaamheden zullen naar verwachting dan ook geen effect hebben op de geschiktheid van de nestlocaties net buiten het plangebied.

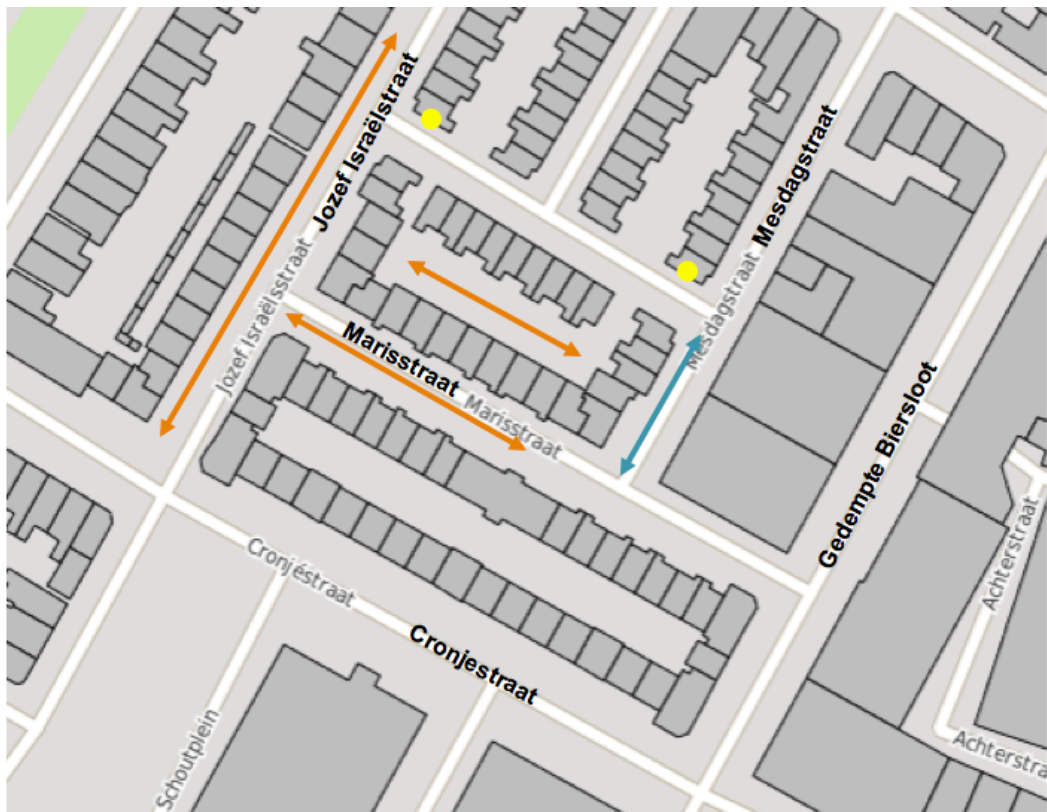
De gierzwaluw foerageert in de lucht. De foerageerhoogte en afstand tot de nestlocatie is afhankelijk van het insectenaanbod. Gebieden met een hoog insectenaanbod hebben een positief effect op gierzwaluwen. De planlocatie is slechts zeer beperkt voor insecten en derhalve ook als foerageergebied voor de gierzwaluw. De ontwikkeling leidt niet tot de aantasting van de functionele leefomgeving van de soort.

Verblijfplaatsen en leefgebied vleermuizen

In dit onderzoek zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in de te slopen bebouwing. De eerste waarnemingen van vleermuizen tijdens de veldbezoeken vonden telkens ruim na het uitvliegmoment plaats. Naar verwachting bevinden de verblijfplaatsen van deze dieren op enige afstand van de planlocatie. Een klein deel van de planlocatie maakt waarschijnlijk onderdeel uit van het territorium van een gewone dwergvleermuis. Het tijdelijk ontbreken van bebouwing (sloop) leidt mogelijk tot een wijziging in het verleggen van de territoriumgrens. Aangezien er sprake is van een lage dichtheid vleermuizen en voldoende potentieel geschikt leefgebied leidt deze kleine wijziging niet tot het volledig ongeschikt raken van het territorium of leefgebied.

Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat het plangebied hoofdzakelijk door gewone dwergvleermuis gebruikt wordt als foerageergebied. Tijdens alle bezoeken maakten de vleermuizen telkens hoogstens 10 minuten gebruik van het groen in de achtertuinen ne langs de straten als foerageergebied. Op de projectlocatie is nauwelijks relevante vegetatie aanwezig. Het aanbod van prooidieren is relatief laag en beperkt ongeschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Het relatief lage aantal en korte waarnemingen bevestigt dit beeld.

De ontwikkeling leidt niet tot de aantasting van verblijfplaatsen en de functionele leefomgeving van de gewone dwergvleermuis en/of andere vleermuizen.

Figuur 2 De gele punten markeren de nestlocaties van gierzwaluw, de oranje lijnen de meest gebruikte foerageerroutes en de blauwe lijn de vliegroute van het roepende mannetje binnen de grenzen van het plangebied (bron kaart: planvieuwer.nl).

4 Conclusie

Conclusie

Gierzwaluw

In de periode medio juni tot en met medio juli 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van gierzwaluwen in het Mariskwartier uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in de Soortenstandaard Gierzwaluw (RVO, 2014). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen bebouwing op de locatie geen functie heeft voor gierzwaluwen. Tevens maakt de planlocatie geen essentieel onderdeel uit van het functioneel habitat. De beoogde sloop en herontwikkeling heeft geen negatief effect op de gierzwaluw.

Vleermuizen

In de periode medio juni tot en met medio september 2016 is onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen in het Mariskwartier uitgevoerd. Het onderzoek is uitgevoerd conform de bepalingen in het vleermuisprotocol (NGB, 2013). Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat de te slopen bebouwing op de locatie geen functie heeft voor vleermuizen. Tevens maakt de planlocatie geen essentieel onderdeel uit van het functioneel habitat. De beoogde sloop en herontwikkeling heeft geen negatief effect op vleermuizen.

Advies m.b.t. uitvoering

De luwte tussen de bebouwing en de groenere delen van de planlocatie worden door vleermuizen gebruikt om te foerageren en/of te passeren. Het betreft in beide gevallen (zeer) lage dichtheden. Vleermuizen foerageren opportunistisch waarbij het actuele insectenaanbod bepalend is voor de aan- dan wel afwezigheid van vleermuizen. In het kader van de algemene Zorgplicht adviseren we om vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen tijdens de sloop en ontwikkeling.

5 Literatuur

Blom C.J., 2016. Oriënterend onderzoek naar beschermde flora en fauna Mariskwartier te Vlaardingen. Blom Ecologie, Waardenburg

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014. Soortenstandaard Gierzwaluw *Apus apus*. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Websites

www.vleermuisprotocol.nl

www.waarneming.nl